

**Investeren in de
economie van
de toekomst**

Digitale kansen

benutten!

D66

Samenvatting

Na zeven zware jaren zit de Nederlandse economie weer voorzichtig in de lift. Volgens de Miljoenennota groeit de economie dit jaar met 2% en volgend jaar met 2.4%. Ook steeg ons land van de achtste naar de vijfde plaats op de concurrentieladder van het *World Economic Forum*¹.

Toch is er geen tijd om achterover te leunen. Zowel overheid als bedrijfsleven investeren nog steeds onvoldoende in onderzoek en ontwikkeling (R&D), waardoor onze innovatiekracht juist afneemt ten opzichte van andere landen². Bovendien is de digitale economie van Nederland aan het stilvallen. Volgens *Harvard Business Review* blijft de ontwikkeling van onze digitale capaciteit ver achter bij landen als Singapore, Zwitserland of Zweden³.

Dat is zorgelijk, omdat digitale innovatie bepalend zal zijn voor de toekomstige concurrentiekracht van landen. En het is onnodig, omdat juist Nederland een uitstekende uitgangspositie heeft vanwege onze snelle internetverbindingen en vele internetgebruikers. Niet voor niets maakt de ICT-sector een steeds groter deel uit van het Nederlandse bedrijfsleven⁴. D66 wil dat Nederland in 2030 de digitale koploper van Europa is en doet daarom de volgende zeven voorstellen.

- 1) **Verbeter het vestigingsklimaat voor innovatieve bedrijven**
- 2) **Maak van Nederland een digitaal laboratorium**
- 3) **Geef startups de speelruimte om te groeien**
- 4) **Investeer meer in onderzoek, met een scherpere focus**
- 5) **Moderniseer wetten en snij in het subsidiewoud**
- 6) **Begin op de basisschool met leren programmeren**
- 7) **Versterk veilige communicatie**

**D66 wil dat Nederland
in 2030 de digitale koploper
van Europa is.**

1 https://www.rsm.nl/fileadmin/Images_NEW/News_Images/2015/Onderzoeksrapport_Global_Competitiveness_Index_2015-2016.pdf

2 Op dezelfde lijst van het World Economic Forum zakt Nederland van 11 naar 16 als het gaat om de innovatiecapaciteit

3 <https://hbr.org/2015/02/where-the-digital-economy-is-moving-the-fastest>

4 CBS: ICT, kennis en economie 2015. Pagina 35

Inleiding: Investeren in de economie van de toekomst

De crisis is voorbij. Nederland groeit weer. Investerings nemen toe, de export groeit en startups trekken meer kapitaal aan. Tegelijkertijd zitten nog teveel mensen zonder een baan en laten we veel potentiële groei liggen. Die extra groeipotentie zit vooral in de digitale economie⁵. Het zijn de nieuwe innovatieve bedrijven die de meeste werkgelegenheid creëren. Bovendien is de markt voor digitale diensten en producten niet gebonden aan landsgrenzen, zodat een digitale doorbraak direct een internationale afzetmarkt betekent. Een typische kans voor een open, online economie als de onze.

Nederland heeft een goede uitgangspositie. Nederland beschikt over een van de beste internet infrastructuren ter wereld. We staan in de top 10 van landen met het snelste internet. We hebben met AMS-IX een van de grootste internetknooppunten ter wereld. En meer en meer techgiganten openen in Nederland hun datacenters. Bovendien zijn we in Nederland erg snel in de uptake van nieuwe innovatieve producten en diensten.

Maar het gaat niet vanzelf en de concurrentie zit niet stil. Afgelopen jaar hebben verschillende universiteiten en experts⁶ gewaarschuwd dat Nederland wereldwijd achterop dreigt te raken op het gebied van innovatie. Met name wat betreft digitale innovatie. Nederland dreigt een opgelegde wereldkans te missen.

Het is dan ook schrijnend dat dit kabinet wel werkt aan wetten die de internetvrijheid –en dus de economische aantrekkelijkheid- van ons land beknotten, maar tegelijk steeds minder uitgeeft aan onderzoek en innovatie. Bovendien wordt het geld dat we nog wel uitgeven niet optimaal omgezet in baanbrekende innovaties. Ons huidige innovatiebeleid is te weinig gericht op het stimuleren van onderzoek en innovatie op het gebied van ICT en teveel op gevestigde belangen, verouderde sectoren en kruipende innovatie. Verder kent ons land te weinig fysieke en wettelijke experimenteerruimte en bieden we kansrijke startups niet de speelruimte die ze nodig hebben. Naast verouderde wetten zitten we met een dichtgegroeid en doorgedraaid subsidiewoud en leren onze kinderen nauwelijks digitale vaardigheden op school.

Kort gezegd: we investeren op diverse fronten onvoldoende in baanbrekende innovaties die nieuwe welvaart en werkgelegenheid brengen. Daarom doet D66 in deze notitie zeven concrete voorstellen om Nederland in 2030 tot digitale koploper van Europa te maken.

5 <http://www.cbs.nl/nl-NL/menu/themas/macro-economie/publicaties/artikelen/archief/2015/economie-groeit-in-vierde-kwartaal.htm>

6 <https://hbr.org/2015/02/where-the-digital-economy-is-moving-the-fastest>

1. Verbeter het vestigingsklimaat voor innovatieve bedrijven

Een aantrekkelijk vestigingsklimaat is cruciaal. Nederland moet als dynamische en digitale delta, de kraamkamer, thuishaven en trekpleister voor innovatieve bedrijven worden. Daartoe moeten we blijven investeren in onze digitale infrastructuur. Dat wil zeggen: snel internet dat bereikbaar is voor iedereen, maar ook een aantrekkelijker vestigingsklimaat creëren voor datacenters, hosters en internet knooppunten.

Naast dingen doen, moet de overheid ook dingen laten. De aantrekkingskracht van Nederland voor internationale bedrijven raakt namelijk in het geding door aanstaande wetgeving die de internetvrijheid beknot. Deze voorstellen komen van de ministeries van Veiligheid & Justitie en Binnenlandse Zaken: de wet op de kansspelen, de wet bewaarplicht, de wet computercriminaliteit III en de nieuwe wet op inlichtingen- en veiligheidsdiensten⁷.

Laatstgenoemde wet kent een bonte verzameling van tegenstanders; van VNO-NCW tot AMS-IX en van Google tot Bits of Freedom. Deze bedrijven en organisaties waarschuwen dat “de door de wet opgelegde eisen aan een groot aantal bedrijven zullen resulteren in een verlies aan vertrouwen van burgers en bedrijven, in toegenomen onzekerheid en financiële druk voor het bedrijfsleven, minder innovatie, risico’s voor de betrouwbaarheid en integriteit van dienstverlening en verslechtering van het internationale imago van Nederlandse als Digital Gateway to Europe.”

Ook de wet computercriminaliteit III, die de politie hackbevoegdheden geeft, is zeer schadelijk voor het vertrouwen van mensen in digitale producten en diensten⁸. Dit wetsvoorstel geeft de politie de bevoegdheid om computersystemen en smartphones te hacken. Hetzelfde geldt voor de bewaarplicht, waarmee de overheid tal van communicatiegegevens van mensen op kan slaan. Gevoelige informatie over met wie je contact hebt of waar je op een bepaald tijdstip bent.

Het kabinet probeert bovendien in te grijpen in de centrale protocollen van het internet via wetten over online gokken en auteursrechten. Deze centrale protocollen zorgen ervoor dat je daadwerkelijk terecht komt op de website die je intypt, zoals D66.nl. Door in te grijpen in die centrale protocollen tast je de werking van het internet aan. Mensen moeten zeker kunnen weten dat ze de website die ze intypen ook bereiken. Zo niet, dan kan dit het vertrouwen van mensen in de werking van het internet zelf ernstige schade toedoen. Dan kiezen de opvolgers van Netflix niet meer Nederland als landingsbaan van Europa. Bij al deze wetten speelt het ministerie van Economische Zaken een ondergeschikte rol.

- ▶ **Wetsvoorstellen die internetvrijheid beperken schaden de privacy van mensen en het Nederlandse vestigingsklimaat. De minister van Economische Zaken moet hier beter voor waken en hier een speerpunt van maken binnen het kabinet.**

Ook moet er meer aandacht komen voor het digitale vestigingsklimaat van Nederland. Naast Rotterdam en Schiphol is de digitale infrastructuur de derde ‘mainport’. De overheid financiert nu voor ongeveer €7,5 miljoen aan projecten om de positie van de bestaande mainports te versterken.

- ▶ **D66 wil €2,5 miljoen extra uittrekken voor het versterken van de economische positie van de ‘digitale mainport’ en het vinden van innovatieve oplossingen voor de duurzame ontwikkeling van de mainport.**

⁷ Deze reeks wetten past in een trend die de WRR in haar rapport “De publieke kern van het internet” de “securitisation” (2015) van het internet noemt: “Het veiligheidsdenken viert hoogtij op het internet (p25)”.

⁸ Ook hier een brede coalitie van critici. Uitgevers, hostingbedrijven, providers, internetknooppunt AMS-IX en bedrijven als KPN, Vodafone, Ziggo, Tomtom, Google en Microsoft schreven in een april dit jaar een bezorgd positionpaper.

2. Maak van Nederland een Digitaal Laboratorium

Het land dat als eerste succesvol inspeelt op een nieuwe technologie, kan zichzelf als koploper op de wereldkaart zetten. Nederland moet hier actief werk van maken. Dit kan door een digitale proeftuin te zijn voor bedrijven uit de hele wereld.

Hiervoor moeten we allereerst voldoende testlocaties bieden voor transporttechnologie, zoals drones en zelfrijdende auto's. Zo actief als de minister van I&M is bij het aanjagen van Nederland als experimenteerruimte voor de zelfrijdende auto, zo passief is het kabinet op het gebied van drones. D66 wil dat het kabinet hier veel meer werk van maakt.

Onbemande vliegtuigjes die voorzien zijn van camera's, bieden grote economische kansen, mits ze op een veilige manier ontwikkeld en uitgeprobeerd kunnen worden. Daarom vindt D66 het van belang dat er voldoende testlocaties komen. Twente Airport, Vliegveld Valkenburg en Aviolanda Woensdrecht zijn locaties die bijzonder geschikt zijn als testlocaties. Deze verschillende locaties kunnen naast elkaar bestaan en elk de nadruk leggen op verschillende soorten drones of specifieke toepassingen.

Ten tweede is het van groot belang om door het hele land voldoende digitale proeftuinen te hebben. Zoals open ruimtes waar men prototypes kan uittesten (FabLabs) en praktijkomgevingen voor slimme industriële oplossingen (FieldLabs⁹). Zo kan de maakindustrie van de toekomst weer in Nederland plaatsvinden.

De komst van digitale platformen, Big Data en geavanceerde productietechnieken, zoals 3D-printers, hebben gezorgd voor de opkomst van kleinschalige productie en specifieke diensten. Hierdoor is er behoefte ontstaan aan locaties waar bedrijven en kennisinstellingen oplossingen met slimme productietechnologieën kunnen ontwikkelen en uitproberen. Door hier goed op in te spelen, kan Nederland het centrum worden van de *smart industry*.

FieldLabs zijn plekken waar bedrijven, kennisinstellingen en overheden kunnen experimenteren en innovatieve ideeën verder kunnen ontwikkelen en testen. Hier wordt samengewerkt om te zorgen dat werknemers en werkgevers kennis blijven genereren. Door hen de juiste tools te geven kunnen ze nieuwe ontwikkelingen bijhouden. Zo kunnen zij, zo nodig, daar waar hun oude functie verdwijnt, direct een nieuwe baan krijgen.

In het kader van de Smart Industry agenda moeten tien FieldFabs worden gerealiseerd. Het geld hiervoor moet komen uit het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling. Dit blijkt in de praktijk erg lastig, waardoor nog maar één van de tien FieldLabs is opgezet.

► **D66 wil daarom dat EZ €10 miljoen vrijmaakt om meer FieldLabs te realiseren.**

Ook voor startende ondernemers en uitvinders moet het mogelijk zijn om mee te draaien in de *smart industry*. Dit kan in zogenaamde FabLabs waar mensen met productietechnieken, zoals 3D printers, lasersnijders en CNC-freesmachines, prototypes kunnen testen en hun vindingen kunnen visualiseren voor potentiële investeerders en ontwikkelaars. Op dit moment zijn in Nederland de meeste FabLabs gecentreerd in de Randstad, Gelderland en Noord-Brabant. Ook daarbuiten moeten kleine ondernemers de mogelijkheid krijgen zich te ontwikkelen.

► **D66 wil €5 miljoen vrijmaken voor tien nieuwe hoogwaardige FabLabs, met name in de provincies Drenthe, Flevoland, Friesland Groningen, Limburg en Zeeland, zodat we technologische ontwikkelingen maximaal kunnen stimuleren¹⁰.**

9 Voor een uitgebreidere uitleg van FieldLabs: <http://www.smartindustry.nl/fieldlabs/>

10 Van de 41 genoemde FabLabs op www.fablab.nl zijn er ongeveer 10 echt succesvol: de minimaal benodigde apparatuur is hier aanwezig, ze zijn dagelijks geopend en er is goed opgeleid personeel om de gebruikers te begeleiden. D66 wil investeren in FabLabs die daadwerkelijk het verschil kunnen maken en dus aan deze eisen voldoen.

Tenslotte moeten we investeren in de ICT-infrastructuur van SURF. Dit is cruciaal voor de Nederlandse kenniseconomie en de Nederlandse wetenschap. Deze infrastructuur omvat zowel de digitale hard- en software (digitale netwerken, rekenvermogen en opslagcapaciteit), als de data-infrastructuur (databases, collecties). De supercomputer van SURF wordt bijvoorbeeld gebruikt bij onderzoek naar ziektes als kanker, ALS, dementia, autisme of schizofrenie.

Echter, in 2019 bereiken belangrijke componenten van de ICT-infrastructuur de «end of life» fase. Om te voorkomen dat Nederland verder achterop raakt wat betreft investeringen in ICT innovatie, moet SURF eind 2015 een vervangingstraject van aanbesteding en implementatie starten. Daarvoor zijn noodzakelijke investeringen nodig.

- ▶ **D66 wil €8 miljoen investeren in de hoogwaardige ICT-infrastructuur van SURF zodat studenten, docenten en onderzoekers kunnen blijven beschikken over de best mogelijke ICT-voorzieningen voor toponderzoek en talentontwikkeling.**

Tabel 1: aantal FabLabs per provincie

Provincie	Aantal FabLabs
Noord-Brabant	7
Noord-Holland	6
Gelderland	6
Groningen	2
Flevoland	2
Zuid-Holland	5
Utrecht	5
Overijssel	5
Limburg	1
Friesland	1
Zeeland	1
Drenthe	0

Bron: FabLab.nl

3. Geef startups de speelruimte om te groeien

Nederland moet meer investeren in de opstart en doorgroei van nieuwe, innovatieve bedrijven. Juist startups kunnen een belangrijke bijdrage leveren aan de toekomstige welvaart dankzij hun ambitie om internationaal schaalbare producten en diensten te maken. Daarbij maken zij vaak gebruik van ICT en digitale technologie.

De afgelopen jaren is, mede op aandringen van D66, al veel gedaan om de ontwikkeling van startups te stimuleren. Van netneutraliteit tot modernisering van wetten en van het Dutch Venture Initiative (DVI) tot een fiscale regeling voor investeringen in startups. Maar er is nog genoeg te doen om startups te helpen bij het opstarten, het aantrekken van investeringen, het doorgroeien en het vinden van een exit. Met wereldwijd concurrerende business modellen is degene die het snelst kan groeien en marktmacht kan verzamelen immers al snel de winnaar. Daarom stelt D66 de volgende maatregelen voor:

Sterke Durfkapitaal Sector

Nederlandse institutionele beleggers, zoals pensioenfondsen, kunnen meer in de Nederlandse durfkapitaalsector beleggen. Zodat durfkapitalisten meer geld kunnen investeren in startups. Dit gebeurt nu nog nauwelijks, omdat er te weinig ervaring en schaalgrootte is om het voor institutionele beleggers aantrekkelijk te maken.

Nu beleggen institutionele beleggers vooral in Amerikaanse durfkapitaalfondsen, die vervolgens in Nederlandse startups investeren en hen naar de VS halen. Het Dutch Venture Initiative (DVI) – een fonds dat belegt in Nederlandse durfkapitaalfondsen - moet daar verandering in brengen. Het DVI is echter nog niet aantrekkelijk genoeg voor institutionele beleggers. Na aandringen van D66 gaat minister Kamp het rendement van het DVI openbaar maken. Dat heeft al tot voorstellen geleid van pensioenfondsen om het DVI over te nemen.

- ▶ **D66 wil dat minister Kamp werk maakt van het beleggen door pensioenfondsen in het investeringsfonds Dutch Venture Initiative (DVI). Daarmee wordt een enorme impuls gegeven aan investeringen in Nederlandse startups.**

Benut startup's bij het oplossen van maatschappelijke problemen

Ook kan de overheid meer gebruik maken van de succesvolle SBIR-programma's. SBIR staat voor Small Business Innovation Research. Met SBIR daagt de overheid ondernemers uit om maatschappelijke problemen op te lossen met innovatieve producten en diensten. Zo komt er op initiatief van D66 een SBIR-programma om oplossingen te vinden om mensen met een verstandelijke beperking te helpen met de complexiteit van het dagelijks leven, bijvoorbeeld door middel van een speciale agenda of openbaar vervoer apps.

- ▶ **D66 wil dat ten minste 10% van het publieke geld dat omgaat in de topsectoren wordt geïnvesteerd in innovatieprogramma's (SBIR) voor startups. Hierdoor komen er meer nieuwe oplossingen voor maatschappelijke problemen.**

Startup-bv

Vervolgens is het cruciaal voor het succes van een startup dat het opgehaalde geld kan worden ingezet om te groeien.

- ▶ **Daarom pleit D66 voor de Startup-bv¹¹. Dankzij de Startup-bv kunnen jonge innovatieve bedrijven hun tijd en geld inzetten op het laten groeien van het bedrijf. Zo moeten zij onder andere standaard aanspraak kunnen maken op de zogenaamde speur- en ontwikkelingsverklaring, waarmee de loonkosten, investeringskosten en eventuele winstbelasting worden verlaagd. Verder krijgen startups meer flexibiliteit op het gebied van tijdelijke contracten.**

¹¹ <https://d66.nl/nieuwe-rechtsvorm-voor-innovatieve-jonge-bedrijven/>

Het land dat als eerste succesvol inspeelt op een nieuwe technologie, kan zichzelf als koploper op de wereldkaart zetten.

Minister Kamp (VVD) heeft eerder dit jaar gezegd dat hij geen nieuwe rechtsvorm wil creëren en dat hij bang is voor misbruik. Om die zorgen tegemoet te komen, stelt D66 de volgende aanpassingen aan het plan voor:

Allereerst hoeft er geen volledige nieuwe rechtsvorm te komen. In het KvK-register kan worden opgenomen of een bedrijf in aanmerking komt voor de Startup-bv. Na twee jaar vervalt de aanmerking automatisch.

De tweede aanpassing gaat over het voorkomen van misbruik. In antwoord op Kamervragen van D66 heeft het kabinet reeds aangegeven aan de slag te gaan met een 'startuptools' voor de aanvraag van een S&O verklaring. De aanmerking voor de Startup-bv zou daaraan toegevoegd kunnen worden. Met deze aanpassingen zijn de bezwaren van minister Kamp weggenomen en kan het kabinet aan de slag.

Exits

Bedrijven als Google, Facebook en Apple kopen jaarlijks tientallen startups. De oprichters van die startups beginnen vervolgens weer nieuwe bedrijven of investeren in andere startups. Zo ontstaat een dynamisch startup ecosysteem. Neem Paypal, in 2002 gekocht door Ebay. De oprichters, en enkele medewerkers, hebben na de verkoop meerdere miljardenbedrijven opgericht, zoals Tesla, LinkedIn, Youtube, Yelp en SpaceX. Nederland heeft niet zo'n cultuur van overnames. Via de StartupDelta is nu een 'circle of influencers' opgezet die veelal bestaan uit CEO's van grote bedrijven. Dit kan geen vrijblijvend coachingsclubje zijn. Zij moeten ook zelf verantwoordelijkheid nemen en innovaties van startups overnemen.

4. Investeer in meer onderzoek, met een scherpere focus

Dit kabinet teert op resultaten uit het verleden en vergeet te investeren in de toekomst van Nederland. Zo blijkt uit cijfers van het Rathenau Instituut dat de publieke investeringen in innovatie en onderzoek de komende vier jaar dalen met een half miljard euro¹². Daarmee wordt de doelstelling van het kabinet om in 2020 2,5% van het BBP uit te geven aan onderzoek en innovatie niet gehaald. Deze doelstelling is cruciaal voor de toekomstige welvaart en werkgelegenheid van Nederland. D66 wil dat deze doelstelling gehaald wordt.

We geven niet alleen te weinig uit aan onderzoek en innovatie, ook de besteding van de bestaande budgetten leidt niet tot de benodigde baanbrekende innovaties. Het huidige innovatiebeleid is teveel gericht op gevestigde belangen en verouderde sectoren. Dat is goed voor kruipende productinnovatie, maar niet voor de baanbrekende innovaties die nodig zijn voor de toekomstige welvaart van Nederland. Daarom wil D66 het innovatiebeleid meer richten op maatschappelijke uitdagingen waar baanbrekende oplossingen voor nodig zijn. Daar kan digitale innovatie een cruciale rol bij spelen. Denk aan de mogelijkheden van Big Data of 3D-printen om betere en goedkopere zorg te bieden, bijvoorbeeld door het 3D-printen van implantaten of om een diagnose te verbeteren.

Tenslotte moet er voldoende ruimte zijn voor ongericht onderzoek uit wetenschappelijke nieuwsgierigheid. De gewenste uitkomst van dit soort onderzoek staat vooraf niet vast. Juist daarom is het een overheidstaak om hierin te investeren. Universiteiten en wetenschappelijke instituten moeten daarom voldoende geld en ruimte hebben om onafhankelijk keuzes te kunnen maken. Behalve opbouw en verdieping van fundamentele kennis leidt dit steeds weer tot nieuwe inzichten en baanbrekende ontdekkingen als elektriciteit, penicilline, de computer en nanotechnologie.

**Het huidige innovatiebeleid
is teveel gericht
op gevestigde belangen
en verouderde sectoren.**

¹² Zie: <http://www.rathenau.nl/publicaties/publicatie/totale-investeringen-in-wetenschap-en-innovatie-2013-2019.html>

5. Moderniseer wetten en snij in het subsidiewoud

Op initiatief van D66 is minister Kamp bezig wetten en regels te moderniseren zodat er ruimte komt voor nieuwe bedrijven met nieuwe producten, diensten en werkwijzen. Het gaat om wetten als de taxiwet, de drank- en horecawet, de rijtijdenwet, auteursrechten en om regels rondom de vergoeding van 3D-geprinte implantaten¹³. Hoewel het positief is dat de minister gehoor geeft aan de oproep van D66, is het jammer dat hij zich beperkt tot het lijstje voorbeelden van D66. Omdat er nog vele andere wetten zijn die verouderd raken (mediawet, faillissementswet, telecomwet etc.) roept D66 op tot een integrale kabinetsbrede aanpak. Zoals bij “Keuzes in Kaart”, toen alle ministeries een serieuze bijdrage leverden in de zoektocht naar mogelijke besparingen. Ook Europese wetgeving over auteursrecht, databescherming en één digitale markt moet daarbij meegenomen worden. Het voorzitterschap van Nederland in 2016 kan hiervoor van grote waarde zijn.

Daarbij is het overigens zaak dat we niet alleen achterstanden wegwerken. We willen ook de voorsprong vasthouden waar we die hebben. Zo moet netneutraliteit gegarandeerd blijven, zodat diensten van startups niet achtergesteld kunnen worden op diensten van gevestigde bedrijven. Dankzij D66 staat dit nu in Nederland in de wet, maar in Europa dreigt een afgezwakte versie van netneutraliteit te worden aangenomen. Ook in Europees verband blijft D66 strijden voor échte netneutraliteit.

Naast wetten en regels zit Nederland ook met een sterk verouderd subsidiestelsel. Ondernemers zien door het woud aan subsidies, garanties en leningen het bos niet meer. Op de website van de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland¹⁴ prijkt een lijst van niet minder dan 70 verschillende regelingen. Dit is onduidelijk voor ondernemers. Het in stand houden van al deze regelingen kost veel geld. En de regelingen sluiten vaak niet aan op de behoeftes van ondernemers. Bovendien is het stelsel aan regelingen niet op een anticyclische manier ingericht waardoor er in economische slechte tijden weinig gebruik van gemaakt wordt en in economische goede tijden juist heel veel.

- ▶ **D66 wil dat Minister Kamp snijdt in het woud van subsidies, garanties en leningen. Verschillende regelingen kunnen worden geschrapt, samengevoegd en verplaatst. Juist nu het economisch beter gaat is het zaak om het stelsel aan regelingen te hervormen en klaar te maken voor de toekomst.**

Subsidies, leningen en garantieregelingen

- Aanbesteden van innovaties (SBIR)
- Borgstelling MKB Kredieten (BMKB)
- Garantie Ondernemingsfinanciering (GO)
- Garantieregeling Scheepsnieuwbouwfinanciering
- Groefaciliteit
- Innovatiekrediet
- Vroegefasefinanciering (VFF)
- Mkb-innovatiestimulering Regio en Topsectoren (MIT)
- TKI-toeslag
- Toekomstfondskrediet OnderzoeksFaciliteiten (TOF)
- MIA en Vamil
- WBSO
- RDA
- Innovatiebox

¹³ Deze oproep deed D66 tijdens de behandeling van de EZ begroting voor 2015: <https://d66.nl/innovatie-met-ambitie/>

¹⁴ Zie: <http://www.rvo.nl/subsidies-regelingen>

Energie Investeringsaftrek (EIA)
Meerjarenaafspraken energie-efficiëntie
Planschade Rijksenergieprojecten
Stimulering Duurzame Energieproductie (SDE)
Stimuleringsregeling energieprestatie huursector (STEP)
Subsidiereregeling emissiearme taxi's en bestelauto's

Agrarisch natuur en landschapsbeheer (SNL)
Basisbetaling en Nationale Reserve
Garantstelling landbouw 2015
Garantstelling Landbouwondernemingen Werkkapitaal (GLOW)
GMO Groenten en fruit
Graasdierpremie
Groen en Doen 2015
Intelligente Netten
Interventieregeling groenten en fruit
Interventieregelingen zuivel
Jonge vissers 2015
Kwaliteitsimpuls natuur en landschap (SKNL)
LIFE
Premie Jonge landbouwers
Regeling groenprojecten
Schoolmelk- en schoolfruitregeling
Subsidiereregeling beheersing GSM-R interferentie
Tegemoetkoming premie brede weersverzekering 2015
Vergroeningsbetaling

DRIVE: programma voor ontwikkelingsrelevante infrastructuurprojecten
Dutch Good Growth Fund (DGGF)
Finance for International Business (FIB)
Matchmakingfaciliteit Ontwikkelingslanden (MMF)
Pilot 2g@there-OS
Programma Publiek Private Samenwerking (PPP)
Starters International Business (SIB)
Subsidiereregeling voor demonstratieprojecten, haalbaarheidsstudies
en investeringsvoorbereidingsstudies (DHI)

6. Begin op basisschool met leren programmeren

Kinderen groeien op in een digitaal tijdperk. Voordat kinderen kunnen lezen of schrijven spelen ze al spelletjes op een tablet-computer. Ook maken kinderen steeds meer gebruik van sociale media, communiceren ze met elkaar via mobiele apps en gebruiken ze vrijwel uitsluitend het internet om informatie op te zoeken. Toch wil dat niet zeggen dat ze weten hoe ze informatie van internet het beste kunnen verzamelen en duiden. Of dat ze weten hoe ze verstandig met sociale media om moeten gaan.

Kinderen moeten leren omgaan met de kansen en risico's van de digitale wereld. Hoe kan je het beste informatie opzoeken? Welke informatie kan je vertrouwen? Hoe kan je je privacy beschermen? Hoe zorg je ervoor dat je wachtwoorden veilig zijn? Wat zijn de risico's van het online plaatsen van opmerkingen of foto's? Door kinderen kennis te laten maken met digitale vaardigheden, waaronder programmeren, kunnen ze probleemoplossend leren denken. Bovendien kan het ze later helpen bij het starten van een bedrijf of het vinden van een baan. Zo kunnen vrijwel alle oprichters van grote internet bedrijven als Google, Facebook, Amazon en Microsoft zelf programmeren.

- ▶ **D66 wil dat kinderen op de basis- en middelbare school les krijgen in digitale vaardigheden, inclusief programmeren.**

7. Versterk veilige communicatie

Encryptie (versleuteling) van informatie is een essentiële voorwaarde voor de vrijheid, veiligheid en welvaart van mensen en bedrijven. Het is een belangrijk middel om de privacy van mensen en het recht op vrijheid van meningsuiting te beschermen. Wanneer je een email naar stuurt naar je vriend of vriendin wil je niet dat de overheid of een internetcrimineel zomaar mee kan lezen. Het gaat echter ook om veilig te kunnen internetbankieren. Ook bedrijven maken gebruik van encryptie om bedrijfsinformatie veilig te kunnen versturen. Encryptie maakt privécommunicatie mogelijk en stelt journalisten, onderzoekers, advocaten en anderen in staat om zichzelf, hun bronnen, klanten of partners te beschermen.

Zelfontplooiing is alleen mogelijk als je je vrij voelt om verschillende bronnen van informatie en meningen op te zoeken en te uiten. Tegelijkertijd proberen sommige overheden encryptie te ondermijnen omdat ze beweren dat het de werkzaamheden van politie en veiligheidsdiensten in de weg zou staan. In dit kader wordt dikwijls gepleit voor het inbouwen van kwetsbaarheden in de beveiliging. Dit is een manier voor de overheid om met alle online communicatie mee te kunnen kijken. Het is alsof de overheid al jouw post openmaakt en leest. Vooraanstaande cryptografen waarschuwen hier juist tegen, mede omdat niet alleen overheden maar ook criminelen de ingebouwde achterdeuren kunnen gebruiken. Dit maakt communicatie onveilig en ondermijnt het vertrouwen in digitale diensten als internet bankieren, sociale media of het online declareren van zorg.

- ▶ **D66 wil de ontwikkeling en versterking van encryptie ondersteunen door te investeren in het OpenSSL-project. OpenSSL maakt openbare software voor het versleutelen van communicatie en bestaat voornamelijk uit vrijwilligers. OpenSSL wordt in veel software toegepast, zoals websites, iDeal, e-mail en mobiele apps, en is daarmee van groot belang voor miljoenen mensen over de hele wereld.**

Financiën en verantwoording

Begroting 2016:

Fieldlabs	+ €10 miljoen (Dekking: TKI-toeslag)
SURF	+ €8 miljoen (Dekking: TKI-toeslag)
FabLabs	+ €5 miljoen (Dekking: TKI-toeslag)
Digitale mainport	+ €2,5 miljoen (Dekking: TKI-toeslag)
Versterking Encryptie	+ €0,5 miljoen (Dekking: TKI-toeslag)

Deze notitie is onderdeel van de brede Internetvisie die D66 in 2016 presenteert. Deze visie zal ingaan op de kansen en bedreigingen van technologie en internet op vier domeinen: economie, vrijheid, veiligheid en het sociale domein. Ter voorbereiding op dit project hebben we afgelopen voorjaar vier rondetafelsessies georganiseerd en tevens circa 20 zomergesprekken gehad met circa 50 betrokkenen uit de internetwereld. In deze notitie is tevens voortgeborduurd op de voorstellen die D66 gedaan heeft in de agenda Nieuwe Groei die in 2014 is gelanceerd¹⁵.

¹⁵ Zie: <https://d66.nl/nieuwegroei/>